

Doc. dr. sc. László Heka*

Pregledni znanstveni rad

UDK 347.6(439)

Primljeno: veljača 2015.

NEKI ASPEKTI MAĐARSKOGA OBITELJSKOG PRAVA NA TEMELJU ZAKONA IZ 2014. GODINE

Sažetak: *Mađarsko obiteljsko pravo od 2014. godine sastavni je dio novoga mađarskoga Građanskog zakonika – Zakona broj V. iz 2013. godine (Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény), koji je nakon šesnaestogodišnjega rada skupine eksperata proglašen 26. veljače 2013., a na snagu je stupio 15. ožujka 2014. godine. Sa svojih 1596 članaka gotovo je dvostruko opsežniji od dosadašnjega zakonika iz kojega je preuzeo oko polovine propisa, dok je druga polovina rješenja iz bivšega Građanskog zakonika dijelom izmijenjena i dopunjena, a dijelom su uvedena i posve nova pravila. U novi mađarski Građanski kodeks ugrađeno je i obiteljsko pravo kao i regulativa koja se odnosi na trgovačka društva, a tu su materiju dosad propisivali posebni zakoni, pa su ovi tako prestali vrijediti. Promjene u građanskome zakonodavstvu zahtijevale su i izmjene i dopune u oko 180 različitih zakona povezanih sa spomenutim Kodeksom. U ovome radu predstavljamo glavne točke mađarskoga obiteljskog prava, napose se koncentrirajući na nova zakonska rješenja. Zbog ograničenosti prostora ne bavimo se podjednako svim cjelinama, nego naglasak stavljamo na pitanja braka, prava na roditeljsku skrb, uzdržavanja bračnih drugova, djece i rodbine, na posvojenje i skrbništvo. Pritom slijedimo kronološki red kojim su ta pitanja regulirana u Zakonu.*

Ključne riječi: *brak, pravo na roditeljsku skrb, uzdržavanje djece, bračnih drugova i rodbine, posvajanje, skrbništvo*

1. UVOD

Mađarski Građanski zakonik sastoji se od osam tematskih cjelina (knjiga): Uvodne odredbe, Čovjek kao pravni subjekt, Pravna osoba – građanske udruge i trgovačka društva, Obiteljsko pravo, Stvarno pravo, Obvezno pravo (ugovori), Nasljedno pravo i Završne odredbe. Obiteljsko pravo je, dakle, normirano u IV. knjizi GZ-a, a za njega je znakovito da zakonodavac nije nastojao stvoriti posve nova pravila umjesto postojećih, nego je intervenirao samo u područjima gdje

* Dr. sc. László Heka, sveučilišni docent Instituta za poredbeno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Szegedu, SZTE Álam-és Jogtudományi Kar, Összehasonlító Jogi Intézet 6721 Szeged, Rákóczi tér 1, Republika Mađarska.

su novi društveni i gospodarski odnosi (naročito u vezi s imovinom bračnih drugova) ili slabosti prijašnjih rješenja to činili opravdanim (primjerice, glede roditeljske skrbi), a posebno je uzeo u obzir sudsku praksu.¹

Posebnu pozornost Zakon posvećuje zaštiti braka, obitelji i djece, osiguranju nesmetanoga razvoja i odgoja mladeži, ravnopravnosti bračnih drugova, uklanjanju razlikovanja između djece rođene u braku i one rođene izvan braka te zaštiti majčinstva. Pri tome valja napomenuti da je u Mađarskoj visoka stopa razvoda braka (godine 2005. razvedena su 24.804 braka, a 2010. njih 23.873), a istodobno pada broj novosklopljenih brakova (2005. sklopljena su 44.234 braka, a 2010. godine 35.520) te je primjetan osjetan pad sveukupnoga broja stanovnika, kao i pad nataliteta. Tako je 1990. u zemlji bilo 2,733.832 djece u dobi od 0 do 18 godina, dok je njihov broj 2000. pao na 2,073.650, a 2010. broj djece u dobi do 18 godina iznosi samo 1,797.955 duša. Zbog visoke stope razvoda braka između 30 do 35% djece odrasta u obitelji samo s jednim roditeljem, a više od dvadeset tisuća djece nalazi se pod skrbništvom. Zabrinjavajući su podaci i o porastu maloljetničkoga kriminaliteta. Dok je, primjerice, 2006. bilo 2.608 maloljetnih počinitelja kaznenih djela, taj je broj 2010. godine porastao na 3.871. U posljednjih deset godina od ukupnoga broja kaznenih djela u svezi sa zloporabom opojnih droga gotovo sedamdeset posto počinitelja bilo je iz dobne skupine od 15 do 24 godine.² Uza sve to spomenimo i da je u današnjemu svijetu svekolike globalizacije u kojemu milijuni ljudi žive i rade izvan svoje matične države obiteljsko pravo postalo i dijelom međunarodnoga prava. U 21. stoljeću u demokratskim društvima zajamčena je sloboda promjene prebivališta – boravišta ne samo odraslih, nego i djece, čime jamačno raste i mogućnost za protupravno odvođenje djece iz jedne države u drugu. Prema podacima iz 2008. godine podnesena je 1961 zamolba za vraćanje odvedenoga djeteta (njima je bilo obuhvaćeno 2705 djece u prosječnoj životnoj dobi od 6,4 godine) te 360 zamolbi za osiguravanje održavanja osobnih odnosa roditelja i djece. S tim u svezi spomenimo kako je razvidna tendencija stalnoga porasta broja protupravno odvedene djece mlađe od šesnaest godina.³

2. NOVINE U MAĐARSKOME OBITELJSKOM PRAVU

Mađarski Ustav (na snagu je stupio 1. siječnja 2012. godine) u svojoj preambuli – “Nacionalnoj vjeroispovijesti” napominje da je obitelj temeljni oblik zajedničkoga života, nadalje u članku L) propisuje zaštitu braka i obitelji, u članku VI.) navodi pravo na privatni i obiteljski život kao temeljno ljudsko pravo, u članku XV.) ističe se ravnopravnost žena i muškaraca te posebne mjere za potporu obitelji, djece i žena, a u članku XVI. regulira se osiguravanje ostvarivanja prava djece. Ustav u već spomenutome članku L) propisuje da je brak dragovoljnom odlukom supružnika stvorena životna zajednica muškarca i žene, a obitelj je temelj opstanka nacije.⁴ Ustavom su, dakle, propisana temeljna načela obiteljskoga prava koje je preuzeo i novi Građanski zakonik, koji glede obiteljskoga prava naglasak stavlja na četiri cilja: na zaštitu braka i obitelji, zaštitu inte-

1 Weiss, Emilia, *Az új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvéről*. In: Jogtudományi Közlöny, 68. évf. 9. szám., Budapest, 2013., str. 406.

2 Vidi: Emberi Jogok, Gyermek. <http://emberijogok.kormany.hu/gyermek> (12. ožujka 2015.).

3 Vidi: *Szülői felügyelet, gyermekvédelem, jogellenes elvitel, mediáció az új Ptk. és a kapcsolódó törvények szerint* <http://ptk2013.hu/szakcikkek/szuloi-felugyelet-gyermekvedelem-jogellenes-elvitel-mediacio-az-uj-ptk-es-a-kapcsolodo-torvenyek-szerint/3830> (preuzeto:19. lipnja 2014.).

4 Heka, László, *Ustavopravni poredak Mađarske u svjetlu Ustava iz 2011. godine*, Pravni vjesnik Osijek, br 3-4., Osijek 2013. str. 157.-185. http://vjesnik.pravos.hr/preuzimanje/2013-3_4.pdf, str. 165.

resa djeteta, ravnopravnost bračnih drugova (s ciljem da kod rješavanja imovinskih pitanja nijedna stranka ne stekne nezasluženu imovinsku dobit) i *zaštitu slabije strane*.⁵ U svezi sa zaštitom braka i obitelji mađarski GZ je sukladan čl. 8. i 12. Europske konvencije o ljudskim pravima i čl. 16. t. 3. Opće povelje o ljudskim pravima, odnosno čl. 23. Povelje o građanskim i političkim pravima koji obitelj definiraju kao naravnu i temeljnu jedinicu društva.⁶ U mađarskome pravnome sustavu zaštita obitelji uređuje se organskim zakonom (Zakon o zaštiti obitelji broj CCXI iz 2011. godine) koji je u čl. 7. propisao da je obitelj čuvstvena i gospodarska zajednica naravnih osoba zasnovana na braku muškarca i žene ili na srodstvu u pravoj liniji, odnosno skrbništvu.⁷ Četvrta izmjena i dopuna Ustava (iz 2013. godine) također propisuje da su brak te odnosi između roditelja i djece temelji obiteljskoga života. Bračna zajednica između muškarca i žene (mađarski zakoni – kao i Ustav – uvijek na prvome mjestu spominju muškarca) smatra se poželjnim oblikom obiteljskoga života, dok se izvanbračni oblici zajedničkoga života priznaju ali ne preferiraju.⁸

Od 2014. godine dogodile su se temeljite promjene obiteljskoga prava u regulativi prava koje se u hrvatskom zakonu naziva roditeljska skrb, a u srpskoj pravnoj terminologiji roditeljskim pravom. Neki mađarski autori svrstavaju ga među kompleksna prava, dakle među ona koja sama po sebi sadrže više različitih prava.⁹ Isto tako je u Mađarskoj uvedena medijacija u postupku razvoda braka i uređivanja načina ostvarivanja roditeljske skrbi jer se to rješenje u mnogim zemljama pokazalo uspješnim. Navedene promjene ne odnose se toliko na roditelje koji žive zajedno, nego na razvedene bračne drugove kod kojih treba odlučiti kod kojeg će roditelja dijete živjeti, odnosno o načinu na koji drugi roditelj može održavati osobni kontakt s djetetom. Dosad je vriedilo pravilo da su pri razvodu braka roditelji odlučivali o tome koji će od njih ostvarivati roditeljsku skrb, dok je pravo drugog roditelja mirovalo, izuzimajući nekoliko vrlo važnih pitanja, kao što su, primjerice, odabir škole u kojoj će se dijete školovati, izbor zanimanja, promjene osobnoga imena ili mjesta prebivališta – boravišta itd. U tim je, naime, pitanjima roditelj koji ne živi s djetetom i dalje zadržavao pravo zajedničkoga odlučivanja s roditeljem koji skrbi o djetetu. Tako se dijete može upisati u vrtić ili školu samo na temelju zajedničke odluke (potpisa) obaju roditelja, ali odgojno-obrazovne ustanove ne traže uvijek dosljedno očitovanje zajedničke volje roditelja, čime se umanjuje pravo roditelja koji ne živi s djetetom. Međutim, zahtjev za promjenom djetetova imena i prezimena može se podnijeti samo na temelju zajedničkoga podneska obaju roditelja. Do novoga Zakona brojne nesporazume izazivalo je pravo roditelja koji ne živi s djetetom da utječe na promjenu djetetova prebivališta – boravišta, što su mnogi tumačili na način da se željelo onemogućiti preseljenje bivšega bračnoga druga u drugi grad ili naselje, bez pristanka drugoga roditelja. Međutim, oni to pravo u biti nisu nikada ni imali, što je potvrdilo i stajalište Vrhovnoga suda Mađarske, koji je dao tumačenje da je o promjeni prebivališta – boravišta ri-

5 Weiss, Emilia, *Az új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvről*, str. 407.

6 Boros, Zsuzsa- Katonáné Pehr, Erika-Körös, András-Makai, Katalin-Szeibert, Orsolya. Szerkesztő: Körös, András, *Polgári jog- Családjog. Az új Ptk magyarázata III/VI*, Hvgorac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2013. str. 22.

7 Vidi čl. 1.–25. Zakona o zaštiti obitelji broj CCXI. (2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről) iz 2011. godine. Mrežna stranica <http://www.complex.hu/kzldat/t1100211.htm/t1100211.htm#kagy1> (preuzeto: 23. svibnja 2013.). Vidi Zakon broj XXX. o mađarskim nacionalnim interesima i hungarikumima (2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról). http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200030.TV (preuzeto: 14. srpnja 2014.).

8 O usporedbi mađarskoga Zakona s pojedinim odredbama hrvatskoga obiteljskoga prava vidi u: Heka, László, Néhány gondolat az új horvát Családjogi Törvényről. In: *Családi jog*. HVG, Budapest, 2015. 13:(1) str. 36.–45.

9 Vidi opširnije: Blutman, László; Görög, Márta, *Alapvető alanyi jogi pozíciók a Polgári Törvénykönyvben* (2013). In: *Jogtudományi Közönlöny* 2013/6. sz. Budapest, 2013., str. 273., 280.–281.; Vidi još i: Görög, Márta, *Régi-új kihívások a személyiségi, személyhez fűződő jogi védelem előtt*. In: *Javítandó s jobbitható elemek a Ptk. kodifikációjában* (szerk.: Gondosné Pusztahelyi Réka, Juhász Ágnes), Novotni Alapítvány, Miskolc, 2012., str. 47.–58.

ječ onda kada dijete više ne živi u kućanstvu roditelja koji skrbi o njemu (primjerice, tako što se preseli k djedu i baki ili nastavi živjeti u učeničkom odnosno studentskom domu). U takvim je slučajevima ili pak kod trajnoga naseljavanja u inozemstvu, odnosno u pitanju promjene državljanstva, nužan pristanak obaju roditelja, ali roditelj koji ne živi s djetetom ne može onemogućiti preseljenje drugoga roditelja i djeteta u bilo koje drugo mjesto unutar države. Ovaj stav Vrhovnog suda prihvaćen je u novom GZ-u i više ne bi trebao izazivati nesporazume.

Mnogi smatraju kako je vrlo dobro novo rješenje o ukidanju ograničenja da roditelj koji živi odvojeno od djeteta s njime ne može oputovati u inozemstvo na ljetovanje ili zimovanje, osim ako je drugi roditelj dao pristanak za to. Novim Zakonom takav pristanak više nije potreban.

Pri odlučivanju o roditeljskoj skrbi roditelji mogu postići sporazum o ostvarivanju zajedničke skrbi nad djetetom, pa tako suglasno odlučuju o svim važnim pitanjima u svezi s djetetom i njegovom budućnosti.¹⁰ Ovakvu zajedničku roditeljsku skrb ne može odrediti sud, nego se samo roditelji mogu dogovoriti o njemu. Ipak i unatoč postojanju takvoga sporazuma, treba se donijeti odluka o modalitetima međusobne suradnje roditelja, o načinu održavanja kontakata s djetetom, kao i o visini alimentacije. Jedno od mogućih rješenja jest da dijete jednako vremena provodi kod oba roditelja (primjerice, tjedan dana živi kod jednoga, a zatim idući tjedan kod drugoga roditelja), ali tu mogućnost mađarsko pravo ne predviđa, pa se zato događalo da je dijete bilo povjereno jednome roditelju, a osobni odnos s drugim roditeljem održavalo je tako što je kod njega boravilo svaki drugi tjedan od ponedjeljka ujutro do nedjelje navečer. Međutim, Građanski zakonik je dvjema važnim novinama u biti ipak uveo model prema kojem otac i majka mogu u podjednako mjeri i vremenu ostvarivati roditeljsku skrb. Naime, odsad ni sudske presude, ali ni sudske nagodbe stranaka više ne moraju propisati kojemu roditelju se dijete povjerava na odgoj, nego se odluka odnosi na to koji roditelj ima pravo roditeljske skrbi. Roditelji se, dakle, mogu dogovoriti da će roditeljsku skrb ostvarivati zajednički, ali ne moraju navesti kod kojega od njih će dijete biti smješteno. Umjesto toga trebaju odlučiti gdje će biti djetetova adresa stanovanja, premda nije isključeno da ona bude istodobno kod oba roditelja. Novost je u obiteljskome pravu odredba prema kojoj sud može odlučiti da roditelji svoje pravo roditeljske skrbi ostvaruju podijeljeno ako se nisu uspjeli dogovoriti oko zajedničke roditeljske skrbi. Dakle, mađarsko pravo odsad omogućava da roditelji podijele pravo roditeljske skrbi o čemu se mogu dogovoriti supružnici ili pak takvu odluku može donijeti sud. Kad je posrijedi odvojeno ostvarivanje prava roditeljske skrbi, roditelji su obvezni međusobno razmjenjivati informacije o svakome pitanju u kojem su o djetetu odlučili na temelju svoga prava samostalnoga odlučivanja. Važna novina jest i da se roditelji koji zajednički ostvaruju roditeljsku skrb mogu obratiti centru za skrb radi donošenja odluke u pitanju u kojemu se njihova mišljenja razilaze. Dakle, u vezi s tim pitanjima stranke se ne obraćaju sudu kao dosad, što se čini boljim i svakako učinkovitijim rješenjem, imajući u vidu da centar za skrb odluku mora donijeti u roku od trideset dana, dok bi sudski postupak trajao mnogo dulje.

Ako je riječ o narušenom odnosu između supružnika u postupku pred sudom i centrom za skrb, stranke se mogu obvezati na sudjelovanje u postupku medijacije, ako nadležno tijelo ili sud drži izglednim postizanje dogovora među njima (ali im se sam sporazum ne može nametnuti). Stranke time dobivaju mogućnost da uz pomoć stručnih osoba pronađu najpovoljnije rješenje za sebe i za dijete.¹¹

10 Az új Ptk. családjográ vonatközó szabályairól – interjú Kőrös Andrásal, a Kúria családjogi tanácsa elnökével. <http://ptk2013.hu/interjuk/az-uj-ptk-csaladjpgra-vonatkozo-szabalyairol-interju-koros-andrassal-a-kuria-csaladjpgi-tanacs-a-elnokevel/2422> (preuzeto: 22. lipnja 2014. godine).

11 Vidi opširnije: Nagy, Márta, *Bírósági mediáció*. Béba Kiadó, Szeged, 2011.

Glede imovinskoga prava sadašnje norme su mnogo obimnije nego one u prijašnjem Obiteljskom zakonu. Njima se detaljno reguliraju pitanja zajedničke i posebne imovine bračnih drugova.

3. BRAK

Obiteljsko pravo normirano je u Četvrtoj knjizi GZ-a.¹² U Temeljnim načelima ističe se da Zakon štiti brak i obitelj kao i da se pri primjeni Zakona treba osigurati suglasnost obiteljskih i osobnih interesa (čl. 4:1–2). Brak je definiran kao životna zajednica "između muškarca i žene sklopljena pred matičarom" (4:5). U obiteljskim odnosima interesi i prava djeteta naglašeno su zaštićeni, a naročito pravo na njegov odgoj u vlastitoj obitelji. Članak 24. *Karte o osnovnim pravima Europske unije*¹³ glede prava djeteta ističe i pravo na zaštitu blagostanja i skrbi o djetetu, uključujući i pravo na slobodno izražavanje mišljenja, na održavanje osobnih i neposrednih odnosa s oba roditelja i na zaštitu djetetovih interesa.¹⁴

3.1 SKLAPANJE BRAKA

Bračni drugovi pred matičarom moraju dokazati da su ostvarene pravne pretpostavke za sklapanje braka (da je riječ o punoljetnim osobama različitoga spola koje izjavljuju suglasnu volju za sklapanje braka, da nisu srodnici, nadalje, ako je jedan od njih strani državljanin onda treba utvrditi ima li pravo na sklapanje braka prema svome domicilnom pravu), nakon čega matičar određuje datum vjenčanja u roku od najmanje trideset dana. Ovaj se postupak mora ponoviti ako strane ne sklope brak u roku od godine dana (dosad je rok bio šest mjeseci).¹⁵ Novina je u odnosu na prijašnji Obiteljski zakon da se izjava bračnih drugova ne može vezati ni uz kakav uvjet ili rok. Bilježnik može u opravdanim slučajevima odrediti drukčiji rok, a ako jednome od bračnih drugova zbog teško narušenoga zdravlja prijete skoro smrt, onda se izjava bračnih drugova smatra dokazom postojanja svih pravnih uvjeta te se brak može odmah sklopiti (4:7). Brak se sklapa pred *matičarom uz obveznu nazočnost ženika i nevjeste te dvaju svjedoka, u službenim prostorijama samouprave*, ali se na zahtjev stranaka, uz bilježnikovo dopuštenje može sklopiti i na nekome drugome prikladnome mjestu bez prisutnosti javnosti. Činjenicu sklapanja braka matičar treba upisati u matičnu knjigu vjenčanih što ima deklarativan karakter i služi samo kao dokazni dokument jer je, naime, brak nastao davanjem suglasnih izjava bračnih drugova.¹⁶

Budući da se prema Zakonu brak može sklopiti samo uz sudjelovanje matičara, stoga je za njegov puni učinak potrebno da supružnici uz crkveni brak, obave i vjenčanje pred matičarom, shodno obvezi sklapanja građanskoga braka propisanoj još u Zakonu br. XXXI iz 1894.¹⁷ Svjedok

12 Zakon broj V. iz 2013. godine – Građanski zakonik. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300005.TV (preuzeto: 13. lipnja 2014.).

13 Charter of Fundamental Rights of the European Union. Official Journal of the European Union 2012/C 326/02 http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2012.326.01.0391.01.ENG (preuzeto 1. srpnja 2014.). *Article 24 The rights of the child.*

14 Hegedüs, Andrea, *Polgári jog. Családjog.* Szeged, 2014., str. 32.

15 Isto, str. 50.

16 Isto, str. 59.

17 Boros, Zsuzsa-Katonáné Pehr, Erika-Körös, András-Makai, Katalin-Szeibert, Orsolya (Szerkesztő: Körös, András): *Polgári jog-*

može biti punoljetna poslovno sposobna osoba, dakle i strani državljanin, ali se treba zatražiti pomoć tumača ako matičar ne razumije jezik kojim govore svjedoci. Mađarska je članica Konvencije CEDAW koja propisuje da brak mogu sklopiti samo punoljetne osobe, što bi značilo da maloljetnik ne može sklopiti brak čak ni uz pristanak skrbnika. Međutim, zakonodavac je uzeo u obzir i nacionalnu tradiciju te društvene običaje, pa je dobnu granicu snizio na 16 godina kada se maloljetniku dopušta sklapanje braka uz skrbnikov pristanak.¹⁸

3.2 OSOBNA PRAVA I DUŽNOSTI BRAČNIH DRUGOVA

U Mađarskoj su bračni drugovi ravnopravni glede prava i dužnosti, ali se njihovi odnosi trebaju uređivati imajući u vidu zaštitu slabije strane (4:3–4). U braku su supružnici dužni biti vjerni jedno drugome, odluke donositi suglasno, pazeci na interese obitelji i djeteta, obvezni su surađivati i međusobno si pomagati radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva. Ta obveza u Zakonom propisanim slučajevima ne prestaje ni nakon razvoda braka (4:24–26). Zakonom je propisano i da bračni drugovi zajedničkom voljom odlučuju o svome prebivalištu kao i da u slučaju razvoda svaki od njih ima pravo odabrati svoje prebivalište, što je skladu s točkom II/5. Odluke Ministarske komisije Vijeća Europe broj R(78) 37.¹⁹ U osobna prava ubrajaju se i ona koja se odnose na korištenje osobnih imena i prezimena koja su u Mađarskoj nešto drukčija nego u zemljama u regiji. Naime, stupanjem u brak žena uz suprugovo prezime često preuzima i njegovo osobno ime uz dodavanje sufiksa – né, što znači gospođa, dok se vlastito prezime i ime "gube". Usto je pravilo da se na prvome mjestu piše prezime a tek potom ime, osim kod stranaca kod kojih je redosljed obrnut (primjerice Pataki, Ferenc i Benjamin Stark). Tako se, primjerice, Takács, Edit nakon udaje za Németh, Antal službeno zove Németh, Antalné ili samo Némethé (Takács) Edit, a ako njezin suprug ima recimo doktorsku titulu, onda žena uz njegovo prezime i ime dobiva i tu titulu (dakle, zove se dr. Németh Antalné ili dr. Némethné Takács Edit). Premda se danas mlađe Mađarice sve češće odlučuju za očuvanje svoga osobnoga imena, ipak je i dalje često potpuno preuzimanje suprugova imena i prezimena. Novi GZ propisuje da je supruga slobodna izabrati svoje ime i prezime, dakle može i zadržati svoje dotadašnje ime i prezime. Suprug također može koristiti svoje prezime, a može mu pridodati ženino prezime, ali ni suprug ni supruga ne mogu imati više od dva prezimena (4:27).

3.3 IMOVINSKI ODNOSI BRAČNIH DRUGOVA

za razliku od prijašnjega Zakona koji je samo okvirno propisivao pitanje bračnih imovinskih ugovora, sadašnji Zakon to pitanje detaljno uređuje dajući supružnicima mnogo veću autonomiju. Pri tome je zakonodavac pravilno ustanovio da se zbog društvenih i imovinskih promjena zajednička bračna stečevina supružnika više ne sastoji samo od zajedničke nekretnine i pokretnina, nego je čine i automobil(i), bankovna štednja, udjeli u poduzetništvu – tvrtki, imovinska sredstva tvrtke, umjetnine, nakit, ali i bankovni krediti. Bračni drugovi mogu svoje imovins-

Családjog. Az új Ptk magyarázata III/VI, str. 35.

¹⁸ Isto, str. 42.

¹⁹ Hegedüs, Andrea, *Polgári jog. Családjog, str. 91.*

kopravne odnose urediti bračnim ugovorom. Ako taj ugovor ne propiše drukčije, onda za vrijeme trajanja braka (čak i ako je povremeno prekinut njihov zajednički život) među supružnicima postoji zakonska zajednička nedjeljiva i u jednakim im dijelovima pripadajuća imovina u koju spada sve što su bračni drugovi stekli zajedno ili posebno, kao i tereti i obveze koje je jedan od njih preuzeo (4:34–35).²⁰ U posebnu imovinu spadaju stvari koje je bračni drug posjedovao prije sklapanja braka, zatim za vrijeme braka naslijeđene ili darovane stvari, odnosno besplatni doprinosi, intelektualno vlasništvo, naknada za pretrpljenu štetu, stvari za osobnu uporabu te one koje je bračni drug stekao prodajom posebne imovine. Posebnoj imovini stečenoj prije sklapanja braka pripadaju i svi dugovi i tereti, kao i kamate. Stvar iz posebne imovine koja zamjenjuje uređaj ili opremu za svakodnevnu uporabu postaje zajednička imovina nakon što su bračni drugovi u braku proveli pet godina (4:37–38). Zajedničkom imovinom supružnici upravljaju i raspoložu zajednički i sporazumno, uz suglasnost drugoga supružnika, a tako odlučuju i o njezinoj zaštiti i očuvanju. Jedan od supružnika može bez pristanka drugoga bračnoga druga poduzeti hitnu mjeru radi očuvanja imovine, ali ga je u tom slučaju dužan o tome odmah obavijestiti. Stvari iz zajedničke imovine koje služe za obavljanje poslovne djelatnosti koristi onaj bračni drug koji se bavi predmetnim poslom, uz pristanak supružnika. Supružnici iz zajedničke imovine snose troškove održavanja i upravljanja zajedničkom imovinom i kućanstvom, a ako oni nisu dostatni, onda ih trebaju snositi iz svoje posebne imovine. Posjeduje li samo jedan od njih posebnu imovinu, onda on snosi troškove (4:42–44). Bračni drug ne može bez pristanka druge strane raspolagati stanom u zajedničkom vlasništvu ni zajedničkom imovinom u korist privatnog poduzeća, trgovačkog društva ili zadruge. Supružnik koji bez pristanka bračnoga druga sklopi ugovor kojim opterećuje i njega, dužan je nadoknaditi nastalu štetu, osim ako dokaže da je pravni posao služio interesima i volji i druge strane, a naročito ako je njime spriječeno oštećivanje zajedničke imovine (4:52).

Zajednička imovina *prestaje* ako bračnim ugovorom supružnici isključe njezino dalje postojanje, kao i sudskom odlukom odnosno prestankom braka. Sud može raskinuti zajedničku imovinu: ako je jedan bračni drug bez pristanka drugoga sklopio ugovor ili je mimo njega prouzročio dug kojim ugrožava i dio zajedničke imovine koji pripada supružniku, ili ako je obavljajući svoju poslovnu djelatnost dospio u stečaj, odnosno ako se na zajedničkoj imovini provodi ovrha kojom se ugrožava i dio zajedničke imovine koji pripada drugome bračnome drugu, kao i ako je supružnik smješten pod skrbništvo (4:53–56.). U slučaju raskida zajedničke imovine bračni drugovi od suda mogu zatražiti diobu imovine. Visina suvlasničkoga udjela supružnika utvrđuje se na temelju stanja i vrijednosti u trenutku prestanka zajedničke imovine. Ugovor bračnih drugova o diobi imovine treba biti sklopljen u obliku javnobilježničke isprave ili privatne isprave potpisane od strane odvjetnika (4:60–62). Treba ga se pohraniti u evidenciju državnoga tijela kako bi mogao vrijediti i u odnosu na treće osobe jer bi inače valjalo provoditi poseban dokazni postupak kako bi se ustanovilo je li treća osoba znala za ugovor, odnosno da pojedina nekretnina spada u zajedničko vlasništvo supružnika.

Zajednički stan bračnih drugova stambeni je prostor u kojem oni žive i na kojemu jedan ili oba supružnika imaju pravo vlasništva ili uživanja, odnosno najma. Bračni drugovi su dužni u tome stanu osigurati i stanovanje svome maloljetnome djetetu, odnosno maloljetnome djetetu bračnoga druga koji je isključivi nositelj stambenog prava. Ako su bračni drugovi zajednički nositelji prava stanovanja, onda suglasnom voljom raspoložu stanom. Bračni drugovi mogu pitanje

20 Tóthné Fábrián, Eszter, *A házassági vagyonyjog*. In: Gaál, Sándor-Tóthné, Fábrián Eszter: *Családi jog*. Ideiglenes tananyag. Tankönyv kiégészítő jegyzet. JATE Kiadó, Szeged, 1991., str. 72. Vidi: Hegedűs, Andrea, *Polgári jog. Családjog*, str. 108.

korištenja zajedničkoga stana za slučaj razvoda braka ili životne zajednice urediti posebnim ugovorom sklopljenim u obliku javnobilježničke isprave ili privatne isprave supotpisane od strane odvjetnika, ili posebnim ugovorom o zajedničkoj bračnoj imovini (4:65). Nije valjan ugovor sklopljen korištenjem isključivo elektroničkoga potpisa, odnosno ugovor sklopljen u elektroničkome obliku i potpisan elektroničkim putem.²¹ Naime čl. 3. st. 2. Zakona br. XXXV. iz 2001. godine propisuje da se građanskopravni ugovor koji se tiče GZ-om reguliranoga obiteljskoga ili nasljednoga pravnog odnosa ne može sklopiti samo i isključivo uporabom elektroničkoga potpisa na sadržaju sastavljenome u elektroničkome obliku.²² Sud zajedno s pitanjem ukidanja zajedničke imovine rješava i o ukidanju zajedničkoga vlasništva nad stanom koji je u zahtjevu za razvod braka ili za diobu zajedničke imovine podnio jedan od supružnika. Sud može odrediti da se provede dioba stana ako je to fizički moguće ili ako to ne bi izazvalo teško narušavanje interesa supružnika ili maloljetnoga djeteta, a ne mora je odrediti ako oba bračna druga ili jedan od njih u istome mjestu raspolaže drugim useljivim stanom ili za stanovanje prikladnim prostorom, ili ako se jedan supružnik dobrovoljno i trajno iseli iz stana. Ne dođe li do diobe stana, sud može ukinuti pravo na uživanje stana jednoga od bračnih drugova te odrediti da je dužan napustiti stan (4:76–82).

3.4 PRESTANAK BRAKA

Prema GZ-u brak *prestaje* smrću bračnoga druga (čak i onda ako se poslije ustanovi da unatoč podatku iz matične knjige umrlih bračni drug i dalje živi, što njegovu supružniku nije bilo poznato) ili razvodom braka od strane suda. Sud može razvesti brak ako na temelju zahtjeva jednoga od bračnih drugova prosudi da je brak narušen u tolikoj mjeri da ga je nemoguće održati, odnosno ako je prestala životna zajednica među supružnicima. Bračni drugovi mogu tijekom brakorazvodne parnice – na vlastitu inicijativu ili na prijedlog suda – koristiti medijatorske usluge. Brak se može razvesti i u slučaju sudski odobrenoga sporazuma bračnih drugova, ako su se supružnici dogovorili o ostvarivanju roditeljske skrbi nad zajedničkim djetetom, kao i o održavanju osobnih kontakata djeteta s roditeljem koji živi odvojeno od njega, o plaćanju uzdržavanja za dijete i bračnoga druga (ako ovaj to zatraži) te o korištenju zajedničkoga stana. Ako su se bračni drugovi sporazumjeli o ostvarivanju roditeljske skrbi, onda ne moraju postići dogovor i o održavanju osobnih odnosa s djetetom, nego je dovoljno da odrede djetetovu adresu stanovanja (4:20–21). Bračni drugovi i nakon razvoda braka mogu nastaviti koristiti dotadašnje ime i prezime ili pak mogu zatražiti od matičara promjenu imena i prezimena. Međutim, sud na zahtjev bivšega muža može zabraniti ženi korištenje muževljeva prezimena i imena, ako je pravomoćnom sudskom presudom osuđena zbog kaznenog djela počinjenoga s umišljajem (4:28).

4. POSVOJENJE

Mađarski Ustav je u svojem članku XVI. propisao da svako dijete ima pravo na zaštitu i skrb kako bi ostvarilo odgovarajući tjelesni, duhovni i moralni razvoj, pa dakle to pravo pripada i djetetu koje ne živi sa svojim naravnim roditeljima. Njih mogu nadomjestiti posvojitelji koji djete-

²¹ Boros, Zsuzsa-Katonáné Pehr, Erika-Körös, András-Makai, Katalin-Szeibert, Orsolya (Szerkesztő: Körös, András): *Polgári jog-Családjog. Az új Ptk magyarázata III/VI*, str. 123.

²² Hegedüs, Andrea, *Polgári jog. Családjog*, str. 145.

tu omogućuju obiteljsko okruženje i odgoj. Zakon br. CCXI. iz 2011. kao organski zakon među svojim ciljevima navodi i posvojenje za koje propisuje brz postupak radi omogućavanja obiteljskoga života.²³

Posvojenjem nastaje rodbinska veza između posvojitelja i njegovih srodnika te posvojenoga djeteta. Posvojiti se može samo maloljetno dijete i to na temelju zamolbe osobe koja ga namjerava posvojiti i djetetova zakonskoga zastupnika te pristanka djetetovih roditelja i posvojiteljeva bračnoga druga. Za posvojenje maloljetnika koji je napunio četrnaestu godinu života i ograničeno je poslovno sposoban, potreban je i njegov pristanak, a mišljenje djeteta mlađega od četrnaest godina treba se u odgovarajućoj mjeri uzeti u obzir. Pri posvojenju naročito se pazi na djetetove obiteljske veze, nacionalnost, vjeroispovijest, materinski jezik i kulturološke korijene.

Centar za skrb promiče posvojenje djeteta od strane posvojitelja koji žive u braku. Posvojitelj može biti poslovno sposobna osoba prikladna za posvojenje koja je napunila dvadeset i petu godinu života, barem je šesnaest godina a najviše četrdeset i pet godina starija od posvojenika (u slučaju posvojenja braće u obzir se uzima dob starijega djeteta). Prikladnost za posvojenje utvrđuje centar za skrbništvo, provjeravajući zdravstveno i psihičko stanje potencijalnih posvojitelja te okolnosti u kojima žive (4:119–123). Prema podacima Državnog registra posvojenja ovaj postupak u Mađarskoj u prosjeku traje nešto dulje od tri godine.²⁴ Mađarska poznaje i institut međunarodnoga posvojenja kada strani državljanin posvaja dijete koje tako trajno dopijeva u inozemstvo. Stranac mora imati načelnu dozvolu svoje matične države i potvrdu prikladnosti da bude posvojitelj, nakon toga stupa u kontakt s mađarskim Ministarstvom za zaštitu mladeži te nadležnom tijelu treba predati sve dokumente potrebne za upis u registar posvojitelja.²⁵ Takvo posvojenje moguće je ako nije uspio pokušaj posvojenja u Mađarskoj (4:129).²⁶ Mađarski GZ zabranjuje stjecanje materijalne koristi posvojenjem, pa se zato ono ne dopušta ako donosi imovinsku korist strankama ili osobama, odnosno udrugama koje sudjeluju u postupku (4:130).

Posvojenjem posvojenik stječe pravni status posvojiteljeva djeteta te time prestaje roditeljska skrb djetetovih roditelja. Dijete preuzima i posvojiteljevo prezime o kojemu se posvojitelji trebaju izjasniti pri podnošenju zamolbe za posvojenje. Posvojenik ima pravo od tijela starateljstva doznati je li posvojen, žive li njegovi biološki roditelji, ima li braće i sestara, a nakon što je navršio četrnaestu godinu života može dobiti i osobne podatke svojih roditelja i braće i sestara (uz njihov pristanak). Centar za skrb ovlašten je dati djetetu i podatke o zdravstvenom stanju njegovih naravnih roditelja ako su ti podaci važni za zdravstveno stanje posvojenika (primjerice, boluju li mu roditelji od nasljednih bolesti).

Posvojenje *prestaje* ako je posvojitelj pravomoćnom izjavom ili sudskom presudom priznao posvojenika za svoje dijete ili ako se na temelju pravomoćne sudske presude posvojitelj ima smatrati ocem ili majkom maloljetnika, odnosno ako sud na traženje jedne stranke presudom raskine posvojenje zbog nedostojna ponašanja druge strane.

23 Isto, str. 193.

24 Boros, Zsuzsa-Katonáné Pehr, Erika-Kőrös, András-Makai, Katalin-Szeibert, Orsolya (Szerkesztő: Kőrös, András), *Polgári jog-Családjog. Az új PtK magyarázata III/VI*, str. 205.

25 Isto, str. 206.

26 Zakon broj CCLII. iz 2013. godine o izmjeni i dopuni pojedinih zakona u vezi sa stupanjem na snagu novoga Gradanskog zakonika (A 2013. évi CCLII. törvény egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról) stupio je na snagu uz promijenjeni tekst članka 186. § (3) f). (<http://www.complex.hu/kzldat/t1300252.htm/t1300252.htm>). (preuzeto: 24. lipnja 2014.).

5. RODITELJSKA SKRB

Maloljetnik se nalazi pod roditeljskom skrbi ili pod skrbništvom. Pravo roditeljske skrbi u sebi sadrži pravo određivanja imena i prezimena te prebivališta djeteta, njegova odgoja, školovanja, skrbi o njemu, raspolaganja imovinom, pravo i obvezu zakonskoga zastupanja, ali i pravo roditelja da svome djetetu odredi skrbnika ili i da odluči da se dijete ne stavi pod skrbništvo (4:146). Roditeljska skrb postoji po sili zakona i roditelji je se ne mogu odreći, nego to pravo prestaje (ili ga se gubi) samo na temelju sudske odluke. Roditeljska skrb potpuna je kad je riječ o poslovno nesposobnoj djeci mlađoj od četrnaest godina, a protokom vremena sužava se kada maloljetnik stječe ograničenu poslovnu sposobnost i stanovitu samostalnost u odlučivanju. Tada se već traži i djetetov pristanak kod određenih pravnih radnji. GZ-om propisani slučajevi kada se traži izjava maloljetnika jesu sljedeći: kada *šesnaestogodišnjak daje privolu za sklapanje braka* ili pak *četrnaestogodišnjak daje privolu za posvojenje i za priznavanje očinstva* njegova biološkoga oca (čl. 4:101. st. 5. i čl. 4:120. st. 2.), ili *daje privolu za određeni medicinski zahvat* (uz odobranje roditelja). Centar za skrb djetetu imenuje skrbnika ako oba roditelja izgube pravo roditeljske skrbi ili im to pravo miruje i to ponajprije osobu koju je u javnoj ispravi ili oporuci odredio nositelj prava roditeljske skrbi (4:226. st. 1.). Članak 4:166. propisuje da centar za skrb rješava i o pravima iz sfere roditeljske skrbi o kojima se roditelji ne mogu dogovoriti, ali, primjerice, ne može odlučivati o pitanju djetetove vjeroispovijesti, duhovnosti i uvjerenja. Naime, člankom XVI. st. 2.–3. mađarskoga Ustava propisano je da roditelji imaju pravo izabrati način odgoja i školovanja djeteta, dakle utjecati na njegov svjetonazor, vjersko opredjeljenje i moral. Riječ je o vrlo osjetljivome području o kojem samo roditelji imaju pravo odlučivati, a centar za skrb ne može se umiješati u to čak ni onda ako se roditelji o njemu ne mogu složiti.

Roditelji svoje pravo skrbi ostvaruju ravnopravno, međusobno surađujući kako bi djetetu osigurali odgovarajući tjelesni, duhovni i moralni razvoj te su dužni obavijestiti dijete o odlukama koje donose u svezi s njime, uzimajući u obzir djetetovo mišljenje razmjerno njegovoj dobi i zrelosti. Odgoj djeteta i skrb o njemu odvijaju se u roditeljskome domu, no dijete koje je napunilo šesnaestu godinu života može bez pristanka roditelja, ali uz dozvolu centra za skrb napustiti roditeljski dom ili drugo prebivalište koje su roditelji odredili, ako to ne šteti njegovim interesima. No, bez privole obaju roditelja ne može se na dulje vrijeme nastaniti u inozemstvu (zbog školovanja ili posla), čak ni onda ako se ondje preseli s jednim od roditelja (4:152). Isto tako i o promjeni djetetova imena, preseljenju u drugo mjesto unutar Mađarske ili o promjeni državljanstva i škole, odnosno izboru životne karijere uvijek odlučuju oba roditelja zajedno. Činjenica da se roditelj koji skrbi o djetetu odselio iz bivšega zajedničkoga stana ili je sklopio novi brak, ne utječe na pravo roditeljske skrbi, ali sud sukladno interesu djeteta može promijeniti svoju prijašnju odluku ako roditelj koji skrbi o djetetu sklopi brak sa stranim državljaninom.²⁷ Prema GZ-u roditelj koji ostvaruje roditeljsku skrb obavezan je u određenim razdobljima obavještavati drugoga roditelja o svekolikome razvoju djeteta, njegovu zdravstvenom stanju, školovanju i o drugim bitnim činjenicama u svezi s djetetom. Ako oba roditelja ostvaruju pravo roditeljske skrbi, onda oni zajednički upravljaju i djetetovom imovinom, a ako samo jedan od njih ostvaruje roditeljsku skrb, onda samo on ima pravo raspolagati i upravljati tom imovinom. Roditelji su nakon prestanka prava roditeljske skrbi dužni djetetovu imovinu vratiti svome punoljetnome djetetu. Dijete koji živi kod roditelja i raspolaže vlastitim приходima obvezno je na zahtjev roditelja u odgovarajućoj mjeri sudjelovati u troškovima kućanstva (4:155–160).

²⁷ Hegedűs, Andrea, *Polgári jog. Családjog.*, str. 246.

Sukladno praksi nekih europskih zemalja danas u Mađarskoj roditelji zajedno ostvaruju pravo roditeljske skrbi, čak i onda ako više ne žive zajedno.²⁸ Zakon preferira ovaj vid skrbi za dijete i zato roditeljima omogućuje sporazum o istome u parničnome ili izvanparničnome postupku. Dakle, zajednička roditeljska skrb podrazumijeva se ako se stranke drukčije ne dogovore ili sud, odnosno centar za skrb, to pravo ne povjeri samo jednome od njih. Dođe li do spora u svezi s pravima roditeljske skrbi, sud može naložiti strankama da se podvrgnu postupku medijacije (4:172). Zakon o posredovanju broj LV iz 2002. godine propisao je da se ovaj postupak provodi u dvije faze: na medijacijskom sastanku posrednik upoznaje stranke o značenju medijacije, o njezinu odvijanju i troškovima, a u drugoj fazi (ako stranke daju pisanu izjavu da žele nastavak postupka) bračni drugovi potpisuju sporazum. U Mađarskoj od 24. srpnja 2012. postoji mogućnost i za postupak (besplatne) sudske medijacije koju obavlja za to osposobljeni tajnik suda.²⁹

5.1. OSTVARIVANJE OSOBNIH ODNOSA DJETETA I RODITELJA

Roditelj koji ne stanuje s djetetom ima pravo i dužnost ostvarivati neposredne osobne odnose s djetetom, osim ako mu je to zabranjeno ili ograničeno sudskom odlukom, dok mu je drugi roditelj dužan omogućiti te susrete. U protivnom centar za skrb može mu izreći novčanu kaznu, a u krajnjem slučaju može se čak i izmijeniti odluka o ostvarivanju roditeljske skrbi. Uz to, ima pravo i na naknadu nastale štete i troškova ako mu je onemogućen kontakt s djetetom. Dijete ima pravo i na održavanje osobnih odnosa sa srodnicima i drugim osobama: bakama i djedovima, sestrama i braćom, odnosno sa stričevima, ujacima i tetama, kao i s njihovim bračnim drugovima. Stavak 2. članka 4:180. propisuje da se pravo roditeljske skrbi odnosi i na odvođenje djeteta u inozemstvo na kraće vrijeme. U slučaju ostvarivanja osobnoga odnosa na način da dijete otputuje k roditelju koji živi u inozemstvu ili je strani državljanin, sud ili centar za skrb mogu zabraniti odvođenje djeteta izvan Mađarske ako prosude da je to protivno djetetovim interesima.³⁰

Roditelji mogu o načinu ostvarivanja osobnog odnosa s djetetom postići dogovor tijekom brakorazvodne parnice ili spora u svezi s ostvarivanjem roditeljske skrbi, dok u nedostatku istoga odluku donosi sud ili centar za skrb. Ako je o ovome pitanju odlučio sud, tada se promjena načina ostvarivanja osobnoga odnosa može od suda zatražiti u roku od dvije godine, računajući od dana pravomoćnosti rješenja (4:181–183).

Pravo roditeljske skrbi *prestaje punoljetnošću djeteta, njegovim posvojenjem* (osim ako ga je posvojio bračni drug roditelja), *pristankom roditelja* da njegovo dijete bude *posvojeno, smrću roditelja* (ako umre roditelj koji je ostvarivao roditeljsku skrb to pravo prelazi na drugoga roditelja, osim ako mu presudom nije zabranjeno ostvarivanje roditeljske skrbi, ako je poslovno nesposoban ili je zbog maloljetnosti ograničeno poslovno sposoban, odnosno ako mu je nepoznato prebivalište ili je privremeno onemogućen u ostvarivanju toga prava, kao i ako bi to bilo u suprotnosti s djetetovim interesom). Sud može roditelja lišiti prava roditeljske skrbi ako svojim ponašanjem ugrožava zdravlje te mentalni i moralni razvoj djeteta, ili zapostavlja dijete, a može mu i vratiti ovo pravo ako je prestao razlog zbog kojega je ono ukinuto (4:190–193).³¹

28 Weiss, Emilia, *Az új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvéről*, str. 412.

29 Boros, Zsuzsa-Katonáné Pehr, Erika-Kőrös, András-Makai, Katalin-Szeibert, Orsolya (Szerkesztő: Kőrös, András): *Polgári jog-Családjog. Az új Ptk magyarázata III/VI*, str. 271.

30 Isto, str. 279.

31 Hegedüs, Andrea, *Polgári jog. Családjog*, str. 267.

6. UZDRŽAVANJE

Uzdržavanje je dužnost i pravo roditelja i djece, bračnih i izvanbračnih drugova i srodnika u ravnoj lozi. U slučaju prestanka bračne zajednice uzdržavanje može tražiti *bračni drug* koji je mimo svoje volje (zbog bolesti, nezaposlenosti, smanjene radne sposobnosti) nesposoban uzdržavati se.³²

Ovo pravo u posebno opravdanim slučajevima bivši bračni drug može zatražiti čak i pet godina nakon prestanka bračne zajednice, ako je tada dospio u situaciju u kojoj se više ne može uzdržavati. Uzdržavanje može trajati koliko i brak ako su supružnici zajedno živjeli kraće od jedne godine i u njemu nisu rođena djeca, ali u opravdanim slučajevima može se odrediti i njegovo dulje trajanje. Uzdržavanje ne pripada bivšem supružniku koji nije dostojan toga jer je svojim ponašanjem ili načinom života doveo do narušavanja životne zajednice, odnosno onome supružniku koji je nakon prestanka braka svojim ponašanjem teško oštetio interese bivšega bračnog druga ili člana njegove obitelji. Nije dužan plaćati uzdržavanje supružnik koji bi time doveo u opasnost materijalnu sigurnost svoga djeteta ili svoju egzistenciju (4:29–31). Bračni drugovi se ovjerenom javnobilježničkom ispravom ili od strane odvjetnika supotpisanom privatnom ispravom mogu sporazumjeti da se obveza uzdržavanja obavlja predajom određene svote novca ili stvari.

Pravo na uzdržavanje od *rodbine* ima osoba koja se nije sposobna sama uzdržavati, a nema bračnoga druga, bivšega supružnika ili izvanbračnoga druga dužnih da ga uzdržavaju.³³ Obveza uzdržavanja tereti srodnike u ravnoj lozi a ponajprije roditelje prema djeci i djecu prema roditeljima. Ako dijete nema živih roditelja ili ako uzdržanik nema djece, trebaju ih uzdržavati srodnici shodno redoslijedu krvnoga srodstva, pa tako maloljetnika koji nema srodnika u ravnoj lozi trebaju uzdržavati punoljetni brat ili sestra ako je to ostvarivo bez ugrožavanja egzistencije vlastite obitelji i drugih srodnika u ravnoj lozi koje je dužan uzdržavati (4:194–197). U slučaju postojanja obveze uzdržavanja više srodnika, među njima nastaje redoslijed na čijem je čelu maloljetno dijete, zatim slijede punoljetno dijete, bračni drug, bivši supružnik, bivši izvanbračni drug, roditelj te rodbina i to prvo potomci, a onda preci sukladno stupnju krvnoga srodstva. Sud određuje visinu uzdržavanja na temelju potreba uzdržavanika i materijalnih mogućnosti obveznika, ali taj iznos ne može biti veći od polovice njegovih primanja. Obveza uzdržavanja u pravilu se izvršava novčanim davanjem i to plaćanjem točno određenoga iznosa unaprijed za određeno razdoblje (uzdržavanje može biti neograničenoga ili ograničenoga trajanja), ali obje stranke mogu od suda zatražiti i drugi način ispunjenja obveze ako je to opravdano s obzirom na okolnosti te ako se druga stranka tome ne protivi. Izmjenu visine ili načina uzdržavanja može zatražiti stranka čiji su interesi teško oštećeni zato što su se promijenile okolnosti na kojima se temelji uzdržavanje.

Uzdržavanje djeteta od strane roditelja traje i nakon njegove punoljetnosti, sve dok ne navrší dvadesetu godinu života ako još pohađa srednju školu, a nije se u stanju samo uzdržavati (nema primanja ostvarenoga na osnovi rada ili prihoda od imovine). Visinu uzdržavanja i način ispunjenja obveze određuju roditelji dogovarajući se za razdoblje tijekom kojih djetetu pripada uzdržavanje, a mogu se dogovoriti i da roditelj koji živi odvojeno svoju obvezu izvrši plaćanjem jednoga određenoga iznosa ili predajom imovine iste vrijednosti. Ako roditelji ne postignu nagodbu o alimentaciji, odlučuje sud koji u obzir uzima: djetetove opravdane potrebe, prihode obaju rodi-

32 Bencze, Lászlóné, *Házastársi tartás a házasság felbontása esetén*. In: *A családjog kézikönyve*. HVG-Orac, Budapest, 2007., str. 94., 97. Usp. Boros, Zsuzsa-Katonáné Pehr, Erika-Körös, András-Makai, Katalin-Szeibert, Orsolya (Szerkesztő: Körös, András): *Polgári jog – Családjog. Az új Ptk magyarázata III/VI*, str. 74.

33 Id. Bencze, Lászlóné, *Házastársi tartás a házasság felbontása esetén*. str. 94. Navodi: Hegedűs, Andrea, *Polgári jog. Családjog*, str. 270.

telja i njihovo imovinsko stanje, postoji li i drugo dijete koje su roditelji obvezni uzdržavati, ima li dijete vlastite prihode, prima li naknadu za dijete, obiteljski dodatak i socijalnu pomoć. Visina uzdržavanja utvrđuje se u iznosu od petnaest do dvadeset i pet posto obveznikove jednogodišnje prosječne zarade. Shodno novim društveno-ekonomskim odnosima u Mađarskoj se više ne primjenjuje prijašnji način utvrđivanja alimentacije na temelju određenih postotaka, nego se od sada utvrđuje u fiksnom iznosu.³⁴ Do promjene propisa o utvrđivanju visine uzdržavanja došlo je zbog praktičnih razloga. Naime, osobni dohodak danas se ne sastoji samo od neto iznosa plaće, nego i od drugih prihoda (dionica, udjela u tvrtkama, honorara itd.), a usto su sve češće promjene radnih mjesta, pa ovlaštenici često ne znaju koliki im postotak pripada i to od kojih primanja. Također je moguće, da nisu upoznati da je obvezniku povećana plaća. Usto je zakonodavac uzdržavanje vezao uz inflaciju propisujući da sud 1. siječnja svake godine utvrdi iznos alimentacije na temelju objavljenoga godišnjega indeksa potrošačkih cijena. S obzirom na to da Državni zavod za statistiku te podatke ne dostavlja prvoga dana nove godine, nego poslije, stoga se povećanje visine uzdržavanja utvrđuje poslije, ali s učinkom od 1. siječnja. Ovo rješenje je podijelilo stručnu javnost. Pristaše promjena tvrde da je dosad bilo teškoća u vezi s ovrhom, pa bi ovo novo rješenje kao jednostavnije i preglednije moglo pridonijeti lakšem provođenju ovrha i smanjenju broja sporova u vezi s uzdržavanjem.³⁵

Glede uzdržavanja punoljetnika Zakon odgovara na tri bitna pitanja: koje školovanje drži "potrebno" da se punoljetnik mora uzdržavati, kakva očekivanja se stavljaju pred njega glede studiranja te dokad uzdržavanje može trajati. Punoljetno radno sposobno dijete koje nastavlja školovanje u strukovnoj i sličnoj školi ili u drugome visokoškolskome nastavnom programu ima pravo na uzdržavanje dok ne navrši dvadesetpetu godinu života, a poslije toga samo u iznimnim slučajevima (ako mu je preostalo još samo nekoliko ispita ili je zbog opravdanih razloga zakašnjo sa završetkom školovanja).³⁶ Prema zakonskim odredbama redovni petogodišnji ili šestogodišnji studij (primjerice, medicine) još spada pod obrazovanje koje je roditelj dužan uzdržavati, dok doktorski studij (PhD) to nije. Roditelj nije dužan uzdržavati svoje punoljetno dijete na školovanju ako ono to nije zaslužilo (zato što bez razloga ne održava osobne odnose s roditeljem koji ga uzdržava ili živi nedostojnim životom mimo društvenih i moralnih normi), kao i ako svojom krivnjom ispite ne polaže u roku ili ako bi se time dovela u opasnost roditeljeva egzistencija ili uzdržavanje maloljetnoga djeteta.³⁷ Dok se, dakle, punoljetniku može uskratiti pravo uzdržavanja, maloljetnika je roditelj uvijek dužan uzdržavati.

Obveza uzdržavanja *prestaje smrću* jedne od stranaka, *protekom vremena* određenoga za uzdržavanje ili *nastupom uvjeta*, odnosno kada *prestanu razlozi zbog kojih je uzdržanik zatražio* uzdržavanje. Ovlaštenik je dužan o prestanku razloga za uzdržavanje obavijestiti obveznika i sud koji u izvanparničnom postupku ukida uzdržavanje. Propuštanje davanja ove obavijesti nosi sa sobom odgovornost za štetu prema općim pravilima za izvanugovornu naknadu štete (4:202–212).

34 Weiss Emilia: *Az új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvéről*, str. 413.

35 Moravcsik, Krisztina, *Megszűnik a tartásdíj százalékos meghatározása* <http://www.moravcsik.hu/index.php?page=rezsletes-hirek&id=60>.

36 Isto, str. 332.

37 Boros, Zsuzsa-Katonáné Pehr, Erika-Körös, András-Makai, Katalin-Szeibert, Orsolya (Szerkesztő: Körös, András). *Polgári jog-Családjog. Az új Ptk magyarázata III/VI*, str. 304.

7. SKRBNIŠTVO

Mađarsko pravo razlikuje više vrsta skrbnika: *imenovanoga skrbnika*, *zakonskoga skrbnika* (prema prijašnjim propisima imenovao se prema Zakonom utvrđenom redosljedju), *skrbnika prema službenoj dužnosti*, *obveznoga skrbnika*, *službenoga skrbnika* (u novom se Zakonu ne spominje), *skrbnika za štíćenika pod režimom zaštite djeteta* (prema specijalnom zakonu) i *zajedničkoga skrbnika*.³⁸ Skrbnik se brine o djetetu, odgaja ga i upravlja njegovom imovinom, a usto je i djetetov zakonski zastupnik. Skrbnikom se ponajprije imenuje osoba koju je djetetov roditelj označio u javnoj ispravi ili oporuci, a ako oko toga roditelji nisu suglasni, onda odluku donosi centar za skrb. Pri imenovanju u obzir treba uzeti i štíćenikovo mišljenje, razmjernoj njegovoj dobi i zrelosti, ali se ne može imenovati osoba koju štíćenik stariji od četrnaest godina iz opravdanog razloga nika-ko ne želi. Ne može se skrbnikom imenovati osoba *koja ne prihvaća ovu obvezu* ili je *ne može obavljati zbog zakonske zapreke*, odnosno ako je *spriječena obavljati tu funkciju* ili bi njezino imenovanje *ugrozilo maloljetnikove interese*. Iznimno se štíćeniku može imenovati više skrbnika i to ako tu dužnost preuzmu bračni drugovi u zajedničkome kućanstvu, ili dva bliska srodnika, nadalje ako se za upravljanje imovinom treba imenovati stručnjak ili je to u interesu djeteta.³⁹ U okviru zaštite maloljetnika pod skrbništvo stavlja se dijete smješteno u dom za odgoj i skrb djece, odnosno dijete čiji je roditelj dao suglasnost za tajno posvojenje.

Skrbnik je dužan postupati u interesu štíćenika, treba osigurati da štíćenik sudjeluje u donošenju odluka u pitanjima koja ga se tiču, kao i da iznese svoje mišljenje o istima. Za valjanost skrbnikove pravne izjave u vezi s obiteljskim statusom djeteta ili sporom o istome potrebna je suglasnost centra za skrb, a usto se bez dozvole centra za skrb ne može otvoriti žiro-račun, devizni račun ili štedna knjižica preko kojih se odvija protok novca. Centar za skrb provodi nadzor nad radom skrbnika ili ga usmjerava ako je riječ o mjeri zaštite djeteta, te u svakome trenutku može zatražiti informaciju o pojedinoj njegovoj radnji, čemu je skrbnik dužan udovoljiti.⁴⁰ Pravna radnja skrbnika koji prekorači granice ovlaštenja ostaje na snazi u odnosu na treću osobu, ali je skrbnik dužan štíćeniku nadoknaditi štetu koju mu je svojom radnjom nanio. Centar za skrb je, prije donošenja odluke o važnijim pitanjima koja se tiču maloljetnoga štíćenika, dužan saslušati skrbnika, a u opravdanim slučajevima i djetetova bliskoga srodnika. Skrbnik svake godine treba centru za skrb podnijeti izvještaj o upravljanju štíćenikovom imovinom, ali te obveze može biti oslobođen ako je staratelj njegov bliski srodnik (4:223–239).

Skrbništvo prestaje: ako štíćenik *umre*, *dospije pod roditeljsku skrb* ili postane *punoljetan*. Funkcija skrbnika *prestaje prestankom skrbništva*, kao i skrbnikovom *smrću* ili *opozivom* (ako sam zatraži opoziv, ako ga se ocijeni nesposobnim za tu funkciju ili ako se otkrije da postoji smetnja zbog koje ne može obavljati tu funkciju) odnosno *smjenom* (ako se ocijeni da je u interesu djeteta potrebno imenovati drugoga skrbnika ili ako je imenovana osoba zloporabila položaj, odnosno ako je svojom radnjom teško oštetila interes štíćenika). Skrbnik je nakon prestanka svoje funkcije dužan podnijeti izvještaj o radu i financijski izvještaj. Za štetu koju je svojim radom prouzročio štíćeniku odgovara prema općim pravilima za izvanugovornu štetu (4:240–244.).

38 Hegedüs, Andrea, *Polgári jog. Családjog*, str. 292.

39 Török, Gábor, *Családjog*. In: Polgári jogunk alapvonásai. (szerk.: Török Gábor) Nemzeti Közigazgatási Tudományi Kar, Budapest, 2014., str. 107.

40 Boros, Zsuzsa-Katonáné Pehr, Erika-Körös, András-Makai, Katalin-Szeibert, Orsolya (Szerkesztő: Körös, András), *Polgári jog-Családjog. Az új PtK magyarázata III/VI*, str. 347.

8. ZAKLJUČAK

Posljednjih su se godina u mađarskoj pravnoj regulativi dogodile brojne promjene na tragu novoga Ustava. Jedna od njih odnosi se i na obiteljsko pravo koje se od 2014. godine normira u sklopu Građanskog zakonika. Obiteljski zakon posebnu pozornost posvećuje zaštiti braka, obitelji i djece, osiguranju nesmetanoga razvoja i odgoja mladeži, ravnopravnosti bračnih drugova, uklanjanju razlikovanja između djece rođene u braku i one rođene izvan braka te zaštiti majčinstva. Zakonodavac nije nastojao stvoriti sasvim nova pravila umjesto postojećih, nego je intervenirao samo u područjima u kojima su novi društveni i gospodarski odnosi (naročito u pitanju imovine bračnih drugova) ili slabosti prijašnjih rješenja to činili opravdanim (primjerice glede roditeljske skrbi), a posebno je uzeo u obzir sudsku praksu. Sukladno ustavnim odredbama zakon je u reguliranju obiteljskoga prava istaknuo bračnu zajednicu kao poželjan oblik obiteljskoga života koji djeci osigurava najbolji tjelesni, duhovni i moralni razvoj. U braku su bračni drugovi ravnopravni, a u obitelji se poglavito treba skrbiti za djetetov interes i njegova prava koja se posebno zaštićuju i to kako glede utvrđivanja očinstva, tako i u pravu roditeljske skrbi, kod posvojenja ili pak skrbništva jer se u svim tim slučajevima traži djetetovo mišljenje. Njegov interes je najbitniji i kod razvoda braka i određivanja uzdržavanja. Sam postupak razvoda braka odvija se tako da bude što manje stresan za dijete, dok je pri određivanju alimentacije njegov interes primaran. U cilju djetetove zaštite Zakon glede prava roditeljske skrbi ne pravi razliku između djeteta rođena u braku, u izvanbračnoj zajednici ili pak izvan njih, a radi zaštite djetetove sigurnosti u izuzetnim slučajevima – preko suda ili drugoga tijela – može ograničiti ili ukinuti pravo roditeljske skrbi.

Zakonodavčeva namjera da se dijete razvija u obitelji vidljiva je i preko načelo da se dijete od svoje obitelji može razdvojiti samo u Zakonom propisanim slučajevima, ako je to u njegovu interesu. No i ako je razdvojen od svoje naravne obitelji, ipak mu se i dalje omogućava održavanje kontakta s biološkom obitelji. S ciljem osiguravanja djetetova odrastanja i odgoja u obitelji roditeljska skrb se iznimno (zbog bolesti roditelja, opravdane odsutnosti, odnosno drugoga opravdanoga razloga, ako je to u interesu djeteta) privremeno može povjeriti drugoj obitelji. Kod posvojenja između posvojitelja i posvojenika ostala je propisana minimalna dobna razlika od šesnaest godina i maksimalna od 45 godina, ali je povećana dobna granica otkada se može posvajati, pa tako posvojiti dijete može samo osoba koja je dostatno zrela, odnosno koja je napunila 25. godinu života. Ne dopušta se posvajanje u slučaju da bi ono za posljedicu imalo imovinsku korist bilo za posvojitelja ili posvojenika, ili pak za posrednike, bilo da se radi o pojedincima ili organizacijama. Glede posvojenja valja napomenuti da Zakon promiče posvojenje od strane bračnih drugova propisujući da centar za skrb prednost daje posvojiteljima koji žive u braku. I pri utvrđivanju visine uzdržavanja djeteta njegov je interes primaran. Maloljetniku se uzdržavanje ne može uskratiti dok se i punoljetnik ima uzdržavati za vrijeme redovnoga studija, do 25. godine. No doktorski studij se ne smatra obrazovanjem koje bi roditelj trebao financirati. Važno je napomenuti da sudovi više ne utvrđuju fiksni iznos alimentacije, nego se on izračunava na temelju objavljenoga godišnjega indeksa potrošačkih cijena, uzimajući u obzir i visinu inflacije.

Glede prava roditeljske skrbi Zakonik je omogućio da se otac i majka dogovore o načinu ostvarivanja roditeljske skrbi, pa je mogu u podjednakoj mjeri i vremenu ostvarivati oba roditelja. Naime, odsad ni sudske presude, ali ni sudske nagodbe stranaka više ne moraju propisati kojemu roditelju se dijete povjerava na odgoj, nego se odluka odnosi na to koji roditelj ima pravo roditeljske skrbi, odnosno gdje će biti djetetova adresa. Ukinuto je prijašnje ograničenje da roditelj koji živi odvojeno od djeteta s njime ne može otputovati u inozemstvo na ljetovanje ili zimovanje bez

pristanka drugoga roditelja. No pristanak obaju roditelja potreban je kod djetetova trajnoga naseljavanja u inozemstvu, odnosno kad je posrijedi promjena državljanstva, ali roditelj koji ne živi s djetetom ne može onemogućiti preseljenje drugoga roditelja i djeteta u bilo koje drugo mjesto unutar države. Obiteljski je zakon propisao da samo roditelji imaju pravo izabrati način odgoja i školovanja djeteta, dakle utjecati na njegov svjetonazor, vjersko opredjeljenje i moral. U ovo vrlo osjetljivo području ljudske duhovnosti centar za skrb nema se pravo miješati čak ni onda ako se roditelji o njemu ne mogu složiti.

Kad je posrijedi odvojeno ostvarivanje prava roditeljske skrbi, roditelji su obvezni međusobno razmjenjivati informacije o svakome pitanju u kojem su o djetetu odlučili na temelju svoga prava samostalnoga odlučivanja. Važna novina jest i to da se roditelji koji zajednički ostvaruju roditeljsku skrb mogu obratiti centru za skrb radi donošenja odluke kad je riječ o pitanjima oko kojih se njihova mišljenja razilaze. Dakle, više se u tim pitanjima stranke ne obraćaju sudu kao do sad, što se čini boljim i svakako bržim rješenjem, imajući u vidu da centar za skrb odluku mora donijeti u roku od trideset dana, dok bi sudski postupak trajao mnogo dulje.

U slučaju narušenoga odnosa između supružnika u postupku pred sudom i centrom za skrb stranke se mogu obvezati na sudjelovanje u postupku medijacije, ako nadležno tijelo ili sud drži izglednim postizanje dogovora među njima (ali im se sporazum ne može nametnuti). Stranke time dobivaju mogućnost da uz pomoć stručnih osoba pronađu najpovoljnije rješenje za sebe i za dijete.

Mađarski je OZ, nastojeći popraviti dosadašnju regulativu, preuzeo neka rješenja i iskustva iz drugih europskih zakona, kao i nacionalnu sudsku praksu, ostajući uz to dosljedan onim zakonskim normama koje su se potvrdile kao dobre. Prilagođavanjem zakonskih normi modernom trenutku i društveno-ekonomskim promjenama obiteljsko pravo nastoji omogućiti učinkovitiju zaštitu djece i obitelji te smanjiti broj sudskih sporova.

LITERATURA

1. Bencze, Lászlóné, *Házastársi tartás a házasság felbontása esetén*. In: *A családjog kézikönyve*. HVG-Orac, Budapest, 2007.
2. Blutman, László; Görög, Márta, *Alapvető alanyi jogi pozíciók a Polgári Törvénykönyvben (2013)*. In: *Jogtudományi Közöny 2013/6. sz.* Budapest, 2013., str. 273.–285.
3. Boros, Zsuzsa-Katonáné Pehr, Erika-Kőrös, András-Makai, Katalin-Szeibert, Orsolya. Szerkesztő: Kőrös, András, *Polgári jog– Családjog. Az új Ptk magyarázata III/VI*. Hvgorac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2013. str. 22.
4. Charter of Fundamental Rights of the European Union. Official Journal of the European Union 2012/C 326/02 http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2012.326.01.0391.01.ENG (preuzeto 1. srpnja 2014.). *Article 24 The rights of the child*.
5. Görög, Márta, *Régi-új kihívások a személyiségi, személyhez fűződő jogi védelem előtt*. In: *Javítandó s jobbittható elemek a Ptk. kodifikációjában* (szerk.: Gondosné Pusztahelyi Réka, Juhász Ágnes), Novotni Alapítvány, Miskolc, 2012., str. 47.–58.
6. Hegedüs, Andrea, *Polgári jog. Családjog*. Szeged, 2014. str. 32. Emberi Jogok: Gyermek. <http://emberijogok.kormany.hu/gyermekok> (12. ožujka 2015.).
7. Heka, László, *Ustavopravni poredak Mađarske u svjetlu Ustava iz 2011. godine*, Pravni vjesnik Osijek, br 3–4, Osijek, 2013., str. 157.–185. http://vjesnik.pravos.hr/preuzimanje/2013-3_4.pdf.
8. Heka, László, *Néhány gondolat az új horvát Családjogi Törvényről*. In: *Családi jog*. HVG, Budapest, 2015. 13:(1) str. 36.–45.
9. Moravcsik, Krisztina, *Megszűnik a tartásdíj százalékos meghatározása* <http://www.moravcsik.hu/index.php?page=reszletes-hirek&id=60>
10. Nagy, Márta, *Bírósági mediáció*. Bába Kiadó, Szeged, 2011.
11. *Szülői felügyelet, gyermekvédelem, jogellenes elvitel, mediáció az új Ptk. és a kapcsolódó törvények szerint* <http://ptk2013.hu/szakcikkek/szuloi-felugyelet-gyermekvedelem-jogellenes-elvitel-mediacio-az-uj-ptk-es-a-kapcsolodo-torvenyek-szerint/3830> (preuzeto:19. lipnja 2014.).
12. Tóthné Fábrián, Eszter, *A házassági vagyonyjog*. In: Gaál, Sándor-Tóthné, Fábrián Eszter: *Családi jog*. Ideiglenes tananyag. Tankönyv kiegészítő jegyzet. JATE Kiadó, Szeged, 1991.
13. Török, Gábor, *Családjog*. In: *Polgári jogunk alapvonásai*. (szerk.: Török Gábor) Nemzeti Közzolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Kar, Budapest, 2014., str. 99.–107.
14. Weiss, Emilia, *Az új Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvről*. In: *Jogtudományi Közöny*, 68. évf. 9. szám. Budapest, 2013., str. 405.–414.
15. *Zakon broj V. iz 2013. godine – Građanski zakonik* http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300005.TV (preuzeto: 13. lipnja 2014.).
16. *Zakon broj CCLII. iz 2013. godine o izmjeni i dopuni pojedinih zakona u vezi sa stupanjem na snagu novoga Građanskog zakonika (A 2013. évi CCLII. törvény egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról)* stupio je na snagu uz promijenjeni tekst članka 186. § (3) f). (<http://www.complex.hu/kzldat/t1300252.htm/t1300252.htm>). (preuzeto: 24. lipnja 2014.).
17. *Zakon o zaštiti obitelji broj CCXI. (2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről)* iz 2011. godine. Mrežna stranica <http://www.complex.hu/kzldat/t1100211.Htm/t1100211.htm#kagy1> (preuzeto: 23. svibnja 2013.).
18. *Zakon broj XXX. o mađarskim nacionalnim interesima i hungarikumima (2012. évi XXX. törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról)*. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200030.TV (preuzeto: 14. srpnja 2014.).

László Heka, PhD, Associate Professor of the Faculty of Law, University of Szeged, Hungary, Institute for Comparative Law

HUNGARIAN FAMILY LAW BASED ON THE 2014 LAW

Summary

Since 2014 the Hungarian Family law has become an integral part of the new Hungarian Civil Code (CC) that was passed on 26 February 2013, and came into force on 15 March 2014.

The new law contains 1596 articles and is almost twice as extensive as the previous Code. One half of the regulations have been taken over from the old Civil Code, whereas the other half comprises the regulations of the former Civil Code that have been partly amended, as well as new regulations. The new Hungarian Civil Code includes a new Family law and the regulations related to companies so that the previous regulations, stipulated by means of separate laws ceased to be valid.

The changes in the civil law legislation required amendments in about 180 various laws associated with the aforementioned Code.

The paper deals with the main points of the Hungarian Family law. Due to limited space, not all units have been equally analysed, and the author emphasises the issues of marriage, the rights of parental supervision, the maintenance of spouses, children and relatives, adoption and guardianship. These issues have been analysed in chronological order as they are regulated in the Hungarian law.

Keywords: *marriage, the right to parental supervision, child, spouses and relatives maintenance, adoption, guardianship*

Dr. László Heka, Dozent an der Fakultät für Rechtswissenschaften der Universität in Szeged, Ungarn, Institut für Vergleichsrecht

EINIGE ASPEKTE DES UNGARISCHEN FAMILIENRECHTS NACH DEM GESETZ AUS DEM JAHR 2014

Zusammenfassung

Ungarisches Familienrecht stellt seit dem Jahr 2014 einen einheitlichen Bestandteil des ungarischen Bürgerlichen Gesetzbuches dar (des Gesetzes Nr. V 2013 – Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény), das nach einer sechs Jahre langen Arbeit der Expertengruppe am 26 Februar 2013 beschlossen wurde und am 15 März 2014 in Kraft getreten ist. Mit insgesamt 1596 Atrikeln ist dieses Gesetz fast zweimal umfassender als das frühere Gesetzbuch, von welchem eine Hälfte der Vorschriften übernommen wurde, während die andere Hälfte der Lösungen des ehemaligen Bürgerlichen Gesetzbuches geändert und ersetzt wurde, und teilweise werden auch völlig neue Regelungen eingeführt. Das neue ungarische Bürgerliche Gesetzbuch beinhaltet auch das Familienrecht, sowie die auf das Handelsgesellschaften bezogenen Regelungen, die bis jetzt durch besondere Gesetze vorgeschrieben wurden, welche dadurch aufgehoben wurden. Die in der bürgerlichen Gesetzgebung unternommenen Änderungen verlangten auch Änderungen und Ersetzungen in 180 verschiedenen Gesetzen, die mit dem Bürgerlichen Gesetzbuch in Verbindung stehen.

In dieser Arbeit werden Hauptpunkte des ungarischen Familienrechts dargestellt, wobei auf rezente Gesetzeslösungen fokussiert wird. Wegen der begrenzten Domäne der Arbeit befassen wir uns nicht mit gleicher Intensität mit allen gesetzlichen Einheiten, sondern insbesondere mit den Fragen der Ehe, der elterlichen Betreuung der Kinder, der nahehelichen Unterhaltspflicht von Ehegatten, Kindern und Verwandten, des Rechts auf Adoption von und die Fürsorge für die Kinder, usw. Dabei wird die chronologische Reihenfolge verwendet, nach welcher diese Fragen im Gesetz geregelt sind.

Schlagwörter: die Ehe; das elterliche Betereuungsrecht; naheheliche Unterhalt von Kindern, Ehegatten und Verwandten; die Adoption; die Fürsorge

